

Lausunto valtakunnalliseen nuorisotyön- ja politiikan ohjelmaan (VANUPO)

Hyvinvointilautakunta 16.01.2024 § 20

Valmistelija	Nuorisopalvelupäällikkö Riikka Kärkkäinen
Johdanto	<p>Valtakunnallinen nuorisotyön ja –politiikan ohjelma VANUPO on lakisääteinen, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkihallinnollinen ohjelma. Ohjelmassa kulloinenkin hallitus määrittelee nuorisotyön ja nuorisopolitiikan tavoitteensa sekä toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi.</p> <p>VANUPO toteuttaa hallitusohjelman kirjausta ”Hallitus laatii laaja-alaisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi. Vahvistetaan moniammatillista työtä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi”. Ohjelma kattaa kaikki nuorisolain tarkoittamat alle 29-vuotiaat nuoret painottaen kuitenkin erityisesti nuoruuden ydinalueeseen, eli noin 12-25-vuotiaiden nuorten kasvu- ja elinolojen kehittämiseen.</p> <p>Opetus- ja kulttuuriministeriä pyytää lausuntoja luonnoksesta valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027.</p>
Tavoitteet	<p>Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan (VANUPO) on kirjattu kolme kokonaisuutta, jotka pitävät sisällään yhteensä kahdeksan tavoitetta ja niille toimenpiteet. VANUPO:n kolme laajempaa kokonaisuutta ovat</p> <ul style="list-style-type: none">• Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin (Kori 1)• Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen (Kori 2)• Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla (Kori3) <p>VANUPO sisältää myös linjaukset nuorisotyön ja -toiminnan tukemiseksi, painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle sekä Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle.</p>
Lausunto	<p>Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman valmistelussa on kuultu erilaisia ryhmiä; nuoria, nuorisoalan alueellisia toimijoita sekä valtakunnallisia nuorisoalan toimijoita. Ohjelman työstämiseen on osallistunut useampi ministeriö sekä valtion nuorisoneuvosto. Nuorilta suoraan saatu tieto koskien ohjelmaa on verrattain pieni. Onneksi tutkimustieto kuten kouluterveyskysely on tukenut nuorten itse tuottamaa tietoa.</p>

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet

Kolmessa laajassa tavoitekokonaisuudessa (kori 1, 2 ja 3) on huomioitu monet toimijat ja poikkihallinnollisuus on todennettavissa. Tavoitteissa nostetaan useampia konkreettisia toimenpiteitä, eikä jäädä yleiselle tasolle. Konkretia helpottaa kuntia omien tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelyssä ollakseen linjassa hallituksen tavoitteiden kanssa. Osassa tavoitteissa ollaan varmasti lähempänä isompien asutuskeskittymien ilmiöitä kuin että ne kuvaisivat koko

Suomen tilannetta esimerkiksi, kun on kyse ohjaamotoiminnasta, katujengeistä tai Ankkuritoiminnasta.

Ensimmäisessä laajassa kokonaisuudessa (kori 1) tärkeä tavoite on opiskeluhuollon toimivuus ja eheys hyvinvointialueuudoksen jälkeen. Samassa kokonaisuudessa on huomionarvoista kulttuurin esiin nosto useamassa yhteydessä esimerkiksi etsivän kulttuurisen nuorisotyön muodossa sekä nuorten teatteritoiminnan vaikuttavuuden toteamisessa.

Toinen laaja kokonaisuus (kori 2) keskittyy kahteen tavoitteeseen, joissa toisessa painottuu korjaava työ ja toisessa enemmän ehkäisevän työn näkökulma. Tavoitteisiin on kirjattu myös terapiatakuu ja sen käsittely eduskunnassa budjettilakina syksyllä 2024. Toivottavaa on, että terapiatakuun lisärahoituksen mennessä läpi, se todella saadaan toteutumaan, eikä lisätä nuorten ahdistusta, jos palveluihin ei pääsekään.

Kolmannessa kokonaisuudessa (kori 3) tavoitellaan nuorten kuulemista aikaisempaa paremmin jo ministeriöiden valmistelutyöhön kuten lainsäädäntötyöhön. Tehtävä ei ole helppo, jotta osallistamisen menetelmät toimivat. Kokonaisuuteen kuuluu myös turvallisuuden tunne ja turvallisuuden vahvistuminen. Turvallisuutta edistetään puuttamalla tehokkaammin nuorten tekemään ja nuoriin kohdistuvaan rikollisuuteen, väkivaltaan ja päihteiden käyttöön. Turvallisuuden teema on verrattain kapea ottaen huomioon turvallisuuden tunteen merkityksen perustarpeena ja miten se näyttäytyy esimerkiksi päivittäisessä mediassa. Yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta ja nuorten resilienssin tukemista käsittelevässä tavoitteessa nousee hienosti esiin vapaa-aikapalveluiden merkitys. Tavoitteessa mainitaan nuorisotyö, kirjasto, kulttuuri ja liikunta.

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

Tässä osiossa muun muassa kuvataan kunnallista perusnuorisotyötä. Perusnuorisotyö määritellään vapaa-aikaan sijoittuvaksi, jolloin se poissulkee esimerkiksi nuorisotyön, jota tehdään koulujen kanssa yhteistyössä. Nuorisopoliittisissa tavoitteissa ja toimenpiteissä ei mainita perusnuorisotyötä. Sen sijaan nuorisolain alaisia muita toimintoja tulee esiin kuten etsivä nuorisotyö, ohjaamotoiminta ja kouluissa tehtävä nuorisotyö. Erillinen osio perusnuorisotyön linjauksista voi antaa käsityksen, että se on oma erillinen työmuoto, joka ei liity asiakirjassa aikaisemmin esiin tulleisiin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Toisaalta oma osio perusnuorisotyön linjauksista korostaa sen merkitystä ja että sille annetaan oma tila.

Kunnallisen perusnuorisotyön kehittäminen ja vahvistaminen on hyvä linjaus. Kaikki kehittämistyön tavoitteet ovat tärkeitä. Erityisesti yhteiset suositukset ja tiedonkeruun yhtenäistäminen ovat tervetulleita toimenpiteitä.

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Painopisteet osaamiskeskusten valtionapukelpoisuudelle ovat laajat. Hyvinvoinnin korostuminen on tarpeeksi väljä kattamaan monenlaisia toimintoja. Osaamiskeskusten tuottamat materiaalit, koulutukset ja tieto auttaa kuntia tekemään laadukkaampaa nuorisotyötä, mitä se omilla resursseillaan pystyy tuottamaan.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Hyvinvoinnin käsitteen liittäminen nuorisotyöhön on askel parempaan. Nuorisotyö nähdään osana laajempaa hyvinvointia tuottavaa palveluverkostoa. Varsinkin resilienssin kehittämisen näkökulma on erinomainen. Lisäksi nuorisotyön laadun kytkeminen kasvatukselliseen toimintaan sekä tieto- ja tutkimusperustaiseen kehittämiseen lisää nuorisotyön uskottavuutta. Nuoret ja ilmastonmuutos tässä ja muissakin osioissa kertoo siitä, että nuoria on todella kuultu.

Liite	nro 3 / Hyvinvointiltk 16.1.2024: - valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANUPO) 2024-2027
Esittelijä	Vapaa-aikajohtaja
Päätösehdotus	Hyvinvointilautakunta päättää hyväksyä selosteosan mukaisen lausunnon.
Päätös	Hyväksyttiin keskustelun jälkeen. -----